

ticipate in elections. Separatist, pro-Russian, Soviet-style democratic activity of the Communist Party in Ukraine led to the final crash of communist ideology in Ukraine. Ukrainians proved they do not need such ideology no longer by destroying communist epoch's monuments.

Key words: communist ideology, party system, political party.

УДК 321.02

М. В. СПІВАК

ІДЕОЛОГІЧНА ТЕНДЕНЦІЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ У СУЧАСНОМУ ПОЛІТИКУМІ

Розглядається питання запровадження ідеології здоров'язбереження в Україні. Зазначається, що цей світогляд, має об'єднати політичних, релігійних, наукових, культурних і просвітницьких діячів в єдиному прагненні зберегти природне існування людини. Наголошується, що в літературі поява нового світогляду – здоров'язбереження, є закликком для всього українського суспільства. Зроблені висновки про головні цінності ідеології здоров'язбереження.

Ключові слова: здоров'язбереження, ідеологія, стратегія, здоров'я, політика, цінності.

Спивак М.В. Идеологическая тенденция здоровьесбережения в современном политикуме

Рассматривается вопрос внедрения идеологии здоровьесбережения в Украине. Отмечается, что это мировоззрение, должно объединить политических, религиозных, научных, культурных и просветительских деятелей в едином стремлении сохранить природное существование человека. Отмечается, что в литературе появление нового мировоззрения – здоровьесбережения, является вызовом для всего украинского общества. Сделаны выводы о главных ценностях идеологии здоровьесбережения.

Ключевые слова: здоровьесбережение, идеология, стратегия, здоровье, политика, ценности.

Spivak Marina. Ideological trend of health care in modern politics

The article discusses the introduction of the ideology of health care in Ukraine. It is noted that this worldview to unite the political, religious, scientific, cultural and educational leaders in a common effort to preserve the natural environment. It is noted that in the literature the emergence of a new worldview – of health care, is a challenge

to the entire Ukrainian society. The conclusions about the core values of the ideology of health care.

Key words: *health care, ideology, strategy, health, politics, values.*

Формування нової ідеології зміцнення здоров'я постає як завдання, без вирішення якого суспільство може понести досить помітні й невідторні втрати людського потенціалу, що поза всяким сумнівом негативно позначиться на виробничій інфраструктурі, добробуті, якості життя та культурі.

Аналіз цієї проблематики є актуальним і невідкладним завданням сучасної політологічної думки, тому що здоров'я належить до першочергових, непересічних цінностей людини. Збереження здоров'я, дотримання здорового способу життя вважається найбільш вагомим нормою загальної культури людини цивілізованого суспільства.

У даний час доводиться констатувати відсутність наукових праць політологічного змісту, що висвітлюють питання ідеології здоров'язбереження. У той же час ефективне вирішення проблеми здоров'язбереження можливе лише на основі міждисциплінарного підходу, що розробляється у рамках філософії, медицини, психології, педагогіки, права, генетики, економіки, управління. Свої наукові внески у формування ідеології здоров'язбереження зробили О. Т. Марків, О.О. Яременко, Р.Я. Левін, О. А. Федько, Я. Ф. Радиш.

Аналіз досліджень показує, що у сучасному соціумі відсутня ідеологія здоров'язбереження, що є однією з актуальних соціальних проблем, що і спонукало до написання статті. Тенденція здоров'язбереження є соціальною, політичною, морально-ідеологічною.

Ідеологія як певна система філософських, наукових, художніх, моральних, правових, політичних, економічних, соціологічних цінностей і знання про світ, соціум, людину об'єктивно притаманна суспільному життю, лежить в основі формування і розвитку суспільства й особистості. Вона дає уявлення про місце і роль людини у світобудові, сенс її життя, про найкращий устрій майбутнього суспільства і т.ін. Ідеологічні знання і цінності організовують, регулюють, спрямовують й інтегрують діяльність людей в духовній, політичній, економічній, соціальній і сімейно-побутовій сферах життя, об'єднують країни з однотиповою ідеологією в цивілізації, забезпечують цілісність соціосфери в цілому. Ідеологічна структура,

таким чином, є визначальною силою функціонування і розвитку всіх систем соціосфери. Яка ідеологія, таке й суспільство, що засноване на цій ідеології. Динамічно розвивається те суспільство, яке має ідейний стрижень, зрозумілий кожному громадянину. І якщо ідеологічна структура руйнується, а замість неї нічого не виникає, то суспільство стагнує, а потім розкладається, перетворюючись у кримінальне утворення з деградованими індивідами, які перебувають на стадії не лише духовного, а й фізичного виродження¹.

Практика доводить, що й демократичне суспільство не може позбутися ідеології, оскільки суспільство неоднорідне. Інша справа, що завдання і функції ідеології в демократичному суспільстві суттєво відрізняються від функцій ідеології репресивної системи. Провідна парадигма сучасної цивілізації полягає не в монополії на істину та ідеологічний диктат. Сутність її у вияві багатоманітності форм інтелектуального, духовного та політичного мислення.

Сучасна концепція здорового способу життя передбачає відповідальність держави, громади, окремої особи, що стосується збереження і зміцнення здоров'я оптимізації умов праці, побуту, відпочинку та особистої поведінки.

Здоров'я, будучи абсолютною людською цінністю, є водночас основним правом людини, а збереження його – найважливішим обов'язком держави і особистості².

Феномен здоров'я у сучасному соціально-культурному дискурсі на рівні політичної організації суспільства відіграє визначну роль: зрозуміло, що здоров'ям держава із кожним днем переймається дедалі більше, накладаючи при цьому дедалі більше законодавчо затверджених обов'язків на безпосередніх носіїв того чи іншого стану здоров'я. Така ситуація є зайвим підтвердженням загальноцивілізаційної тенденції до підвищення цінності здоров'я в її фундаментально-термінальному вимірі як наслідку підвищення цінності людського життя, що знаходить своє відображення і в рамках політичної ідеологізації практики здорового способу життя. Поряд із цим, Н.Б. Волоненко, О.І. Богатов, Ю.В. Кулявець застосовуючи структурно-функціональну парадигму Парсонса, вважають, що політика відображає соціетальний рівень цілепокладання, вказуючи загальнобажану траєкторію руху суспільних процесів. Адаптування ж ідеології здорового способу життя як задекларованого напряму

політичного регулювання відбувається за рахунок ринкових механізмів. Тому важливий аспект аналізу ідеології здорового способу життя – це розгляд її з точки зору ринкової стратегії. У цьому випадку ціла ідея здорового способу життя, у рамках сучасного дискурсу культури здоров'я, виступає як деякий бренд, функціонування якого здійснюється за всіма законами ротації попиту та пропозиції³.

Говорячи про здоров'я нації, ми вважаємо здоровий спосіб життя одним із напрямів державної політики. Здоровий спосіб життя можна визначити як цінність здоров'я, втілену в ідеології; це та логіка, ідеологічна база, що зумовлює й уможлиблює конкретно-біографічне втілення цінності здоров'я у формі стилю життя. Як ідеологія вона знаходить своє відображення у політичних ініціативах, освітніх програмах і ринкових стратегіях сучасного суспільства, будучи умовою функціонування та принципом структурування практичної індивідуальної поведінки.

Відповідно до сучасного уявлення про індивіда як творця власного здоров'я, категорія стилю життя виходить на перше місце серед факторів, що чинять вплив на стан здоров'я. При цьому, як наголошує О.О. Пахолок, культура внутрішнього локусу контролю здоров'я вимагає регулятивної основи, роль якої, власне, і бере на себе ідеологія здорового способу життя. Вона є реакцією на цивілізаційну потребу в реалізації принципу внутрішнього локусу контролю здоров'я, а також виступає підґрунтям для формування особливої етики – стилю життя, орієнтованого на здоров'я⁴.

Аудит національних і регіональних систем охорони здоров'я нині передбачає аналіз соціально-економічних стратегій інших галузей життєдіяльності суспільства. За досвідом такий підхід щодо забезпечення високого рівня здоров'я населення можливий при усвідомленні поняття цінності здоров'я у всіх проявах життєдіяльності суспільства, тобто при панівній ідеології здоров'я людини в країні, і створенні міжгалузевих механізмів забезпечення здорової життєдіяльності.

На сучасному етапі розвитку людської спільноти збереження здоров'я забезпечують усі сфери життєдіяльності за головної умови – якщо вони керуються в своїй діяльності завданням або більш широко – ідеєю збереження здоров'я.

Ідеологія здоров'я означає, по-перше, яку питому вагу займає здоров'я як суспільна цінність у свідомості людей, в політиці державного управління та різних галузях діяльності; по-друге, наскільки значимість індивідуального і громадського здоров'я виражена у різних формах суспільної свідомості політиці, моралі, праві, освіті, мистецтві, ЗМІ тощо⁵.

Разом з тим, науковці зазначають, що визнання цінності і значущості здоров'я ще не означає існування ідеології здоров'я, якщо ці ідеї не просякли в усі сфери життєдіяльності суспільства, якщо немає попиту на здоров'я і інші важелі підтримки високого рівня здоров'я і тривалості життя популяції.

В Україні перехідного періоду слід відмітити значне зниження не тільки рівня здоров'я населення, але й визнання його як реальної життєвої цінності. Аналогічний процес в економіці визначають як інфляцію, що характеризується підвищенням цін і знеціненням грошей, тобто падінням платоспроможності населення. Проекція широко відомого економічного явища на галузь охорони здоров'я дозволяє констатувати, що в Україні перехідного періоду спостерігається практично знецінення такої важливої категорії суспільства, як здоров'я нації⁶.

Як вказує О.Т. Марків, «для формування здорового суспільства потрібно, щоб більшість його членів усвідомлювали ідеологію збереження здоров'я, а соціально-політична, наукова та освітянська еліта мають стати фундатором соціальних норм, призначених зберегти здоров'я. Здатність до збереження здоров'я розглядається як основа буття людини, де основним є усвідомлення важливості здоров'я, здорового способу життя для цієї життєдіяльності особистості, це характеристики, особливості, які спрямовані на збереження фізичного, психічного, соціального, духовного здоров'я – свого та оточуючих»⁷.

Сповідування ідеології здорового способу життя передбачає зміну ставлення індивідуума та суспільства до стану особистого (а через нього і суспільного) здоров'я⁸.

Курс на всебічне сприяння індивідуальному і суспільному здоров'ю, обраний державними і громадськими організаціями управління в розвинених країнах, продиктований вимогами, які висуває сучасність перед суспільством. Чотири історичні етапи формування

сучасного здорового способу життя вплинули на формування ідеології збереження здоров'я. «Звіт Лалонда» (1974 р.) – початок першого етапу сучасної історії формування здорового способу життя. Значний внесок у розроблення всесвітньо визнаної концепції здоров'я і його зміцнення мало європейське регіональне бюро (ЄРБ) ВООЗ. Оттавська хартія – подія, що започаткувала другий етап сучасної історії формування здорового способу життя. З ідеології Оттавської хартії випливає, що одним з ключових понять діяльності щодо поліпшення здоров'я людей стає поняття здорового способу життя. За Оттавською Хартією виокремлюють п'ять напрямів формування здорового способу життя, одним з яких є формування сприятливої для здоров'я державної політики. Джакартська конференція (1997 р.) – третій історичний етап формування здорового способу життя, на якому було проаналізовано досвід попереднього двадцятиліття, визначено наявні здобутки й прорахунки, ідентифіковано нові виклики часу, які зумовлюють особливості діяльності щодо покращення здоров'я населення світу, спрямованої у XXI століття⁹, четвертим етапом став 14-ий Європейський форум охорони здоров'я в Бад-Гофгаштайні (Австрія, 6 жовтня 2011 р.) на якому відбулася презентація «Здоров'я-2020 – нової стратегії для нової ери», мета якої – «значно поліпшити здоров'я і підвищити рівень благополуччя населення, скоротити нерівності щодо здоров'я, зміцнити громадську охорону здоров'я та забезпечити наявність систем охорони здоров'я, які орієнтовані на потреби людей і характеризуються високою якістю допомоги та дотриманням принципів загального охоплення населення, соціальної справедливості та стійкості». Основними стратегічними цілями у сфері охорони здоров'я згідно зі стратегією ВООЗ «Здоров'я-2020» визначені: реформування системи медичного обслуговування; підвищення якості та доступності медичної допомоги дітям та матерям із впровадженням новітніх технологій; зниження рівня захворюваності та смертності населення від усіх хвороб, забезпечення профілактичного спрямування охорони здоров'я та пропагування здорового способу життя; створення сприятливого регуляторного середовища для підприємництва та безпеки здоров'я громадян; удосконалення кадрової політики та інноваційний розвиток медичної науки¹⁰.

Формування здорового способу життя ґрунтується на кількох основних ідеях, з яких складається певна ідеологія. Перша ідея – пріоритет цінності здоров'я у світосистемі цінностей людини. Друга ідея – розуміння здоров'я не тільки як стану відсутності захворювань або фізичних вад, а ширше – як стану повного благополуччя. Третя – це ідея цілісного розуміння здоров'я як феномену, що невід'ємно поєднує його чотири сфери – фізичну, психічну, соціальну і духовну. Четверта ідея полягає в тому, що відповідальність за своє здоров'я несе, передусім, сама людина, але також держава і суспільство відповідають за здоров'я населення¹¹.

Основа ідеології формування здорового способу життя полягає у визнанні пріоритету цінності здоров'я в світоглядній системі цінностей людини і потребі відповідного виховання; розумінні здоров'я не лише як відсутності захворювань, а як фізичного, психічного, духовного і соціального благополуччя; ставленні до здоров'я як цілісного феномену, що поєднує чотири сфери – фізичну, психічну, соціальну і духовну; визнанні того, що відповідальність за здоров'я несе сама людина, а також її оточення, держава і суспільство; розумінні того, що рівень розвитку і стан системи охорони здоров'я зумовлює лише близько 10% загального впливу на здоров'я, а найбільше – близько половини – зумовлене чинниками способу життя¹².

Здоровий спосіб життя об'єднує все, що сприяє виконанню людиною професійних, громадських і побутових функцій в оптимальних для здоров'я умовах і виражає зорієнтованість діяльності особистості у напрямі формування, збереження і зміцнення свого здоров'я. Під здоровим способом життя зазвичай розуміємо усвідомлене, відповідальне, активне ставлення до власного здоров'я, метою якого є формування, збереження і зміцнення всіх складових здоров'я¹³.

Сучасне українське суспільство потребує нової здоров'язбережувальної парадигми здоров'я. Нова політика держави повинна узагальнити накопичений досвід та сформулювати новий підхід творення й збереження здоров'я. Вона виникла як відповідь на суто практичні потреби оздоровлення суспільства та його громадян. Здоров'язбережувальна парадигма суспільного та індивідуального здоров'я людини, народу, нації повинна включати зміну векторів економічного розвитку.

Центральну проблему політики здоров'язбереження становить ставлення до індивідуального здоров'я та виховання культури здоров'я в процесі індивідуального розвитку особистості. В цьому аспекті важливим є зміна мислення людини по відношенню до себе і оточуючих.

Створення такої стратегії, охоплює широке коло проблем політики, економіки, екології і використання ресурсів країни, а тому потребує зусиль урядових установ та інших зацікавлених сторін, що мають бути спрямованими на вивчення й оцінку здоров'язбережувального багатства України і факторів, які на нього впливають, з тим, щоб як найраціональніше і довічно використовувати ці багатства.

Об'єднання зусиль в країні в галузях економіки, політики, техніки, науки, культури і освіти в інтересах збереження здоров'я на обґрунтованому рівні можливе, якщо ця ідея оволодіє усіма громадськими об'єднаннями і їх колективний розум та організована праця зосередяться на її втіленні в життя. Найважливішою проблемою сучасності є зміна світогляду всього людського суспільства. Порозуміння можливе лише на основі спільної ідеї, ідеології, світогляду. Світогляд має допомогти кожній людині нашої держави усвідомити, що тільки спираючись на нього кожен може продовжити своє життя і життя близьких, зробити його комфортним і безпечним за рахунок здоров'язбережувальних технологій. Ця ідеологія, чи світогляд, має об'єднати політичних, релігійних, наукових, культурних і просвітницьких діячів в єдиному прагненні зберегти природне оточення людини. В літературі поява нового світогляду – здоров'язбереження, є заклик для всього суспільства. Ця ідеологія розглядається, як альтернативна усім будь-яким коли-небудь існуючим, адже в її основі закладена цінність людини, виду *Homo sapiens*.

Головне в цій ідеології спиратися на три вселюдські цінності: 1) демократію як найкращу форму політичної організації суспільства; 2) динамічний вільний ринок як найкращу форму його економічної організації; 3) самосвідомість людей, які відчують себе частиною світової цивілізації.

Національна стратегія здоров'язбереження повинна бути інтегральною частиною єдиного національного плану сталого розвитку України.

1. *Козловець М.А.* Ідеологія як фактор консолідації суспільства. [Електронний ресурс] / М.А. Козловець. – Режим доступу : <http://studentam.net.ua/content/view/7172/97/> 2. *Волоненко Н.Б.* Ідеологія здоров'я в рамках викладання дисципліни «Безпека життєдіяльності» [Електронний ресурс] / Волоненко Н.Б., Богатов О.І., Кулявець Ю.В. – Режим доступу : <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0> 3. Там само. – С. 109. 4. *Пахолок О.О.* Ідеологія здорового способу життя як нормативна база сучасної культури здоров'я / О.О. Пахолок // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. – 2012. Вип. 56. С. 104-112. 5. Особливості формування здорового способу життя молоді в Україні перехідного періоду [Електронний ресурс] / [О. Вакулєнко, Л. Жаліло, Н. Комарова, Р. Левін, І. Солоненко, О. Яременко]. – Режим доступу : <http://www.health.gov.ua/Publ/conf.nsf/0/055abcdfafdf702b1c2256ddc003a57e8?OpenDocument> 6. Там само. 7. *Марків О. Т.* Здоров'я людини як фундаментальна цінність культури / О. Т. Марків О.Т. // Гілея. Філософські науки. – 2009. – Вип. 27. – С. 176-182. 8. *Мартинів О.М.* Аналіз стану готовності студентів до здорового способу життя як показника здоров'язбереження / О.М. Мартинів // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». – Вип. 28. С. 100-103. 9. *Романова Н. Ф.* Становлення та розвиток політики здорового способу життя [Електронний ресурс] / Н.Ф. Романова // Вісник ХДАК. – 2014. – Вип. 45. – Розділ 3. Педагогіка. – Режим доступу : <http://www.ic.ac.kharkov.ua/RIO/v45/38.pdf> 10. *Линник С.О.* Напрями реформування вітчизняної галузі охорони здоров'я в контексті реалізації завдань стратегії ВООЗ «ЗДОРОВ'Я-2020» / С.О. Линник // Вісник Чернігівського Державного технологічного Університету. Державне управління. – 2013. – № 1 (64). С. 342-348. 11. *Яременко О.О., Левін Р.Я.* Ідеологія і основні принципи формування здорового способу життя [Електронний ресурс] / О.О. Яременко, Р. Я. Левін. – 2005. С. 61-75. – Режим доступу : <http://www.ukr-socium.org.ua/Arhiv/Stati/4.2005/61-75.pdf> 12. Там само. – С. 65. 13. *Федько О.* Здоровий спосіб життя як цінність: проблеми формування. [Електронний ресурс] / О. Федько. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13029/30-Fedko.pdf?sequence=1>

Spivak Marina. Ideological trend of health care in modern politics

The relevance of the article lies in the fact that in the modern social life of the society and the state a special status to gain ideological processes. Understanding the role, place and importance of ideology requires a comprehensive analysis which can be done only through the participation of academics from different fields: historians, economists, politicians, lawyers, psychologists, art historians and the like. No exception is the issue of the health ideology.

The author notes that modern Ukrainian society needs a new paradigm *espiritualidad health health*. New state policy should incorporate the lessons learned and to formulate a new approach to the creation and preservation of health. It originated as a purely practical response to the needs of rehabilitation of society and its citizens.

Health sberegatelyny the paradigm of public and individual health, the nation should include the change of the vectors of economic development.

The Central problem of health policy is relevant to individual health and nurturing health culture in the process of individual development. In this aspect, important is the change of human thinking in relation to themselves and others.

The creation of this strategy, covers a broad range of policy issues, Economics, the environment and natural resources of the country, and therefore requires the efforts of government agencies and other stakeholders, should be directed to the examination and evaluation of health espirialidad wealth of Ukraine and factors that influence it, in order for life more rational and to use these resources.

Combining efforts in the country in the fields of Economics, politics, technology, science, culture and education in the interests of the health at a reasonable level is possible if this idea will take over all voluntary associations and their collective intelligence and organized work will focus on its implementation. The most important challenge of our time is the changing mentality of human society. Understanding is possible only on the basis of common ideas, ideology, and worldview. Worldview must help each person in our state to realize that only by relying on him every may extend your life and the lives of loved ones, to make it comfortable and safe at the expense of health-saving technologies. This ideology, worldview, and to integrate political, religious, scientific, cultural and educational leaders in a common effort to preserve the natural environment. In the literature the emergence of a new worldview – of health care, is a call for the whole society. This ideology is regarded as all any alternative ever existing, because it is based on the value of human, Homo sapiens.

The author makes conclusions that the main thing in this ideology be based on three universal values: 1) democracy as the best form of political organization of society; 2) dynamic free market as the best form of economic organization; 3) identity of people who feel part of the world civilization.

It is noted that the national strategy of health care should be an integral part of the unified national plan of balanced development of Ukraine.

Key words: health care, ideology, strategy, health, politics, values.